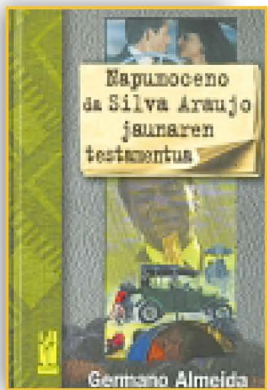

Testamentua bizipoza

Bere erritmoaren arabera bizitzen dakien herri xume eta zoriontsu baten albistea helduko zaigu Germano Almeidaren liburuari esker

Karlos del Olmo

Germano Almeida dugu Cabo Verdeko literatura modernoaren gailurretako bat. Boavista uhartean jaioa, irla horixe izango du paisaiarik kutunetakoa eleberrietan. Ikasketaz letradua, lanbidez kazetari eta idazle, politikagintza eta kulturegintza ditu lantegi; Cabo Verde aldizkariak eta egunkariak sortu eta zuzendu ez ezik, Portugaleko egunkarietan ere idazten du, literaturari gero eta emanago dago eta.

Almeidak modu bikainean dantzatzen ditu literaturan umorearen armak, ironia-rik sotilenetik sarkasmorik gorrienerakoa, haren obretan inguru horietako bizitza publikoan eta pribatuan —guztietan legez?— nagusitzen den hipokrisia agerian eta biluzirik jarrita. Europan literaturari esker baino, ezagunago ditugu uharteok Cesaría Evoraren musikari esker, eta, horra hor kolonizazio berria!, ezkon-

Eleberria: Napumoceno da Silva Araujo jaunaren testamentua. Germano Almeida
Itzultzailea: Bego Montorio
Txalaparta, 2002
175 orrialde. 15 euro

berrien eztiadiko jomuga izan delako luzaro.

Euskaraz inprimategitik harako liburu dugun arren, ia hamabost urte joan dira Napumoceno jaunaren testamentua ireki zutenetik, zinemara 1997. urtea arte heldu ez zen arren. Hilburukoa bide dela, uharteetako gizarteak eta biztanleek bihotza hunkitzen digute, Europa eta Afrika arteko espazio eta gizalde mitiko halako bat sortzen dutelako.

Nobela arina da, elkarrizketa biziz bete... nahiz eta berriketa bat bera eduki ez! Izan ere, teknika aldetik berezi-berezia da, narratzaileak aldatuz doazelako testua narrazio etengabe batean, baina, horren baitan, narratzaile desberdinak eta elkarrizketa txertatuak. Bitxia, eta halakoxea izateagatik, pitxia. Bidaia moduko bat da liburua, Napumoceno benetan nor zen ikertzera garamatzalako ia ezariezarian; kontraesan ederra jartzen dio irakurleari begi aurrean: bateko, nork bere buruaz duen irudia, besteko, gizarteak halakoaz zer pentsatzen duen, eta, azkenik, dena delako horren ustez, gizarteak zelako ikuspegia duen harexen gainean. Amodio istoriorik tristeena eta, batera, alaiena den jazoera katea utziko dio ondare Araujo jaunak alaba sasikoari aberastasun guztiekin batera, bizirik zegoela eman ez zion maitasunik ezaren kaltea ordaintzekotan.

Berezia behar du, zertan esanik ez, Cabo Verde moduko uharteetan idatzitako literaturak. Neurri batean, Afrika, Europa eta Hego Amerika bat eginik ikusten da hango obretan. Merkataritza du bizimodu nagusitzat uharte sail horrek baina, Almeidak dioenez, merkataritzak ez du aberastasunik lortzen. Merkatarien bizimoduaren ondoan, arrantzaleak eta nekazariak. Halere, nekazaritzak neke handia du, eremu latz eta lehorra baitira oso uharteak. Eta han, nonbait, itsasoaz bestaldera, metropolia, Lisboa. Emigrazioa baino ez du zerumugan ikusten caboverdetar askok eta askok. Eta horien

familiek, joandakoek bidalitako soson irrika. Emigrazioa uharteetatik landakoa, baina baita irlen artekoa ere.

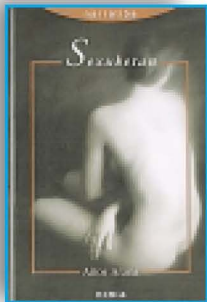
Bego Montorio itzultzaile ezagunak behin eta berriro hurbildu digu portuges idatzitako literatura. Ia aurkezpenik ez du behar Begok euskal itzulpengintza-jakintza jakitun denarentzat. Halere, haren gainean jakin beharra ase gura izanez gero, elkarrizketa mamitsua topa daiteke *Senez* aldizkariaren 25. alean. Interprete ere jarduteak estilo bereziagoa, arinagoa itsasten dio Begoren itzultzeko manerari, interpretea ohituago egoten delako azalari barik, mamiari begiratzen, askeago jokatzeko, komunikazioa bilatzen.

Germano Almeida eta haren belaunaldiko idazleei esker, literatura caboverdetarra baserritik kalera joan da. Eta hori guztia, gainera, kontraesan moduko batean, uharteak independentzia lortzeaz ia bateratsu jazo zen eta. Hango literaturan sarritan jartzen da agerian, gordin-gordinik, kontrakar hori, alegia, independentzia osteko lehenaldi loriatsuari begira bizitzearen aurpegiz aurpegi, etorkizun latz eta segurtasunik gabeko bati zirritua zabaldu beharra. Mundu globalizatuan, Cabo Verdeko moduko nazio txikiek oso etorkizun latza dute, batez ere Rahel deritzon basamortu zerrendan egonez gero.

Germanok ezin hobeto erakusten digu herri horien historiaren aldi funtsezko bat, ia krisialdi etengabe batean bizi den (nahita europar egindako) afrikar nazio xume baten kinka larria. Azken buruan, lauhun bat mila biztanle baino ez dira. Erdi Arotik, esklabo saltzaileen, piraten eta portugesen erasoek kolonia bihurtu zituzten uharteak, 1975. urtean independentzia lortu zuten arte. Baina hango afrikar erroak Portugalari itsatsirik geratu dira, batez ere hizkuntzaren eta kulturearen aldetik. Ez da harrigarri, kolonialismoaren ordezkariek caboverdetarrak berak zirelako. Independentziaren aldeko borrokan jardun zuten portugaldartasunaren aurka barik, bizi baldintza duinak eskuratzearren. Caboverdetartasuna ez omen zuten jotzen metropoliaren kulturaren aurkakotzat, herri duintasuna zen auzia, pelea gaia. Eta borroka latz horretan dihardute mende berri honetan ere.

Baina *Napumoceno jaunaren testamentua*-ri esker, lasai eta hango erritmoaren arabera bizitzen dakien herri xume eta zoriontsu baten albiste ere helduko zaigu, goxo, hango paisaien eta haizearen antzera. Kosta ahala kosta ahalegin du behar dugu honako hau euskaraz irakurriko dugun Almeidiaren azken lana ez izaten. Zain egongo gara, irrikan.

Fantasietaiko sexu jolasak jaso eta erabili ditu Aitor Aranak ipuin lizunak idazteko

Narrazioak: Sexuketan. Aitor Arana.
Hiria, 2002.
104 orrialde. 10,75 euro.

Ipuin lizunak idatzi ditu Aitor Aranak *Sexuketan* narrazio liburuan. Bederatzi narrazio horietan, sexu jolas ugari ageri dira idatzirik. Guztiak, hainbat fantasiako egoeratan daude kokaturik. Idazlearen idazkeraren ezaugarrietako bat da gordintasuna, liburu honetako narrazioetan ageri denez. Hala ere, ezaugarri horrek ez du idazlearen izaerarekin harremanik: «Egiazko Aitorrek ez du zerikusirik Aitorrek literaturan agertzen dituenekin, baina Aitorrek idatzi egiten ditu horiek», azaldu du idazle oparo eta sarituak bere literaturaz.

Patxi Altuna euskaltzale azpeitiarraren biografia goxoa idatzi du Josune Etxeberrriak

Biografia: Patxi Altuna. Josune Etxeberrria.
Utzarria R.E., 2002.
163 orrialde. 7 euro.

Biografien emaria agortezina da Azpeitian. Utzarria elkartearen ekimenez, Patxi Altuna *Kanpaxa* euskaltzalearena idatzi eta argitaratu berri dute orain. Josune Etxeberrria Altunaren ikasle izanak idatzi du. 1927an Azpeitian jaio zenetik gaur arteko ibilbidea jaso du: haurtzaroa, Xabierren ikasle gisa igarotako urteak, eliz ikasketen garaia, Donostian bizitako urteak, eta, azkenik, Loiolara etorri zenekoa. Argazki askorekin hornitu du liburua, non atxilotetak, espetxeratzeak, euskara irakasteko metodoak, Altunari gertaturiko nahiz Altunak berak eginiko gauza ugari ageri diren.

ez bai

Hainbat euskal liburu ingelesera itzulita argitaratzeko akordioa sinatu dute Eusko Jaurilaritzak eta Renoko Center of Basque Studiesek. Zer liburu aukeratuko zenituzke horretarako? Zergatik?

<http://www.egunkaria.com/eztabaida> **Egunkaria**

Eman zure iritzia!!